

עיונים לפרשת וארא עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

ההשגחה והגאולה

הרב שאולי גרינפלד

לסיפור על גדעון בספר שופטים.

בשופטים פרק ו' מסופר שה' נתן את ישראל ביד מדין. ה' שולח מלאך שמתגלה על גדעון בן יואש, וכך נאמר⁴:

"וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גיבור החיל! ויאמר אליו גדעון: בי אדני, ויש ה' עמנו, ולמה מצאתנו כל זאת?! ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים העלנו ה' ועתה נטשנו ה' ויתננו בכף מדין".

דבריו של גדעון נראים חמורים בהרבה מדבריו של משה רבינו: מה פירוש 'ויש ה' עמנו'- וכי מותר לפקפק בהשגחת ה'?! לכאורה היינו מצפים שעכשיו יבוא עונש כבד. אבל לא, להיפך. התגובה היא⁵:

"ויפן אליו ה' ויאמר לך בכחך זה והושעת את ישראל מכף מדין, הלא שלחתוך!"

ולא מובן, למה משה רבינו, שבסך הכל ריחם על עם ישראל, מקבל עונש, ומאבד את המשך ההנהגה, ואילו גדעון להיפך- זוכה להנהגה?

בכדי להבין את הדברים, נספר את אשר שמענו פעם מהרב יהושע בן מאיר. הרב יהושע סיפר שהוא למד בישיבת הרב, בשנים שאחרי מלחמת ששת הימים. היתה בישיבה אווירה מרוממת מאד, ותחושה שהגאולה הולכת ובאה.

ואז פרצה מלחמת יום הכיפורים- הרב יהושע נלחם בחזית הדרומית, וראה את האסון הכבד מקרוב. המאורעות הקשים יצרו אצלו משבר גדול- איך כל מה שקורה עכשיו מתחבר עם כל הדברים הגדולים שלמדנו

פרשת שמות, מסתיימת כאשר מהלך הגאולה של ישראל ממצרים, נקלע למשבר. הפנייה של משה ואהרן אל פרעה, להוציא את ישראל ממצרים, לא רק שאינה נענית, אלא שהמצב מחמיר- מעתה גם לא ינתן לעבדים תבן, בכדי ללבון את הלבנים.

בעקבות כך, משה רבינו פונה אל ה' ואומר: "ה' למה הרעתה לעם הזה, למה שלחתני". באופן מפתיע, התגובה של ה' כלפי משה, לפי פירוש רש"י, מבטאת הקפדה חמורה:

"ויאמר ה' אל משה, עתה תראה אשר אעשה לפרעה"².

מפרש רש"י: "הרהרת על מידותי, לא כאברהם שאמרתי לו 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ואחר כך אמרתי לו העלהו לעולה, ולא הרהר אחר מידותי, לפיכך עתה תראה- העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבע אומות כשאביהם לארץ".

הרי שדאגתו של משה רבינו לעם ישראל, מזכה אותו בעונש- איבוד הזכות לראות בניצחון על עמי כנען!

על דרך זו מפרש רש"י גם את הפסוק שפותח את הפרשה שלנו:

"וידבר אלקים אל משה, ויאמר אליו אני ה'³". מפרש רש"י- "דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר 'למה הרעתה לעם הזה'".

והדברים נראים תמוהים ביותר- מה כל כך לא טוב בדאגה של משה לעם ישראל? הדברים נראים תמוהים עוד יותר, כאשר אנו משווים את הדברים

4 שופטים ו"ב- י"ג.
5 פס' י"ד.

1 שמות ה, כ"ב.
2 שמות ו, א.
3 פס' ב.

שערך הרמב"ם בפירוש המשניות במסכת סנהדרין,
בהקדמה לפרק חלק:

"היסוד העשירי שהוא יתעלה יודע מעשה בני אדם ולא
הזניחים, ולא כדעת האומר 'עזב ה' את הארץ'⁶."

והיסוד השנים עשר ימות המשיח, והוא להאמין ולאמת
שיבוא, ואין לומר שנתאחר - אם יתמהמה חכה לו"⁷.

שני יסודות אלו מסכמים את מה שלמדנו: הקדוש ברוך
הוא יודע מה קורה כאן איתנו, והוא מפקח עלינו כל
הזמן. ולכן צריך לדעת שגם כשיש קשיים ומשברים -
הכל נמצא תחת שליטה. דבר שני - הקדוש ברוך הבטיח
לגאול אותנו, ואנו בטוחים שהקדוש ברוך הוא ימשיך
את מהלך הגאולה אשר החל, וגם אם כרגע אנו רואים
עיכובים ומשברים - בא יבוא לא יאחר.

הדברים מחברים אותנו לסיפור נוסף, ששמעתי מהרב
אברהם שפירא זצ"ל, הרב הראשי לישראל, וראש
ישיבת מרכז הרב:

מעשה בחסיד אחד, שאחרי שהתחתן, נסע לתקופה
ארוכה אל הרב'ה שלו, בכדי ללמוד אצלו. חמיו, שלא
היה מן החסידים, חיכה שהוא יחזור. אחרי שחזר, שאל -
קינטר אותו חמיו: 'נו, מה למדת אצל הרב'ה שלך?'

- 'למדתי שריבונו של עולם מנהיג את העולם.'

חמיו צחק, 'זה מה שלמדת שם כל הרבה זמן?!
שפרינצה בואי הנה!'

יצאה נערה קטנה מהמטבח. - 'שפרינצה תגידי לי - מי
מנהיג את העולם?'

- 'מה זאת אומרת? ריבונו של עולם מנהיג את העולם!'

- 'אתה רואה, סיכם חמיו - 'זה גם שפרינצה אומרת!'

ענה החסיד - 'כן. היא אומרת, אני יודע!'

בישיבה? באיזה שהוא שלב, הרב יהושע שוחרר לביקור
בביתו. הרב מחליט שקודם כל הוא הולך אל ראש
הישיבה, רבינו הרב צבי יהודה. הוא חייב לשאול אותו
מה קורה? איפה כל מה שלמדנו?

הוא מגיע כמו שהוא משדה הקרב, ודופק בחזקה על
דלתו של רבינו בשעת לילה מאוחרת, שגם אם הרב
צבי יהודה ישן, הוא ישמע את הדפיקות.

רבינו פתח את הדלת, הביט ברב יהושע המלוכלך
והפרוע, ואמר: 'תוציא את הדפים, אני רוצה לראות את
החוזה!'. הרב יהושע לא הבין. אולי רבינו עוד ישן? אולי
הוא עדיין באיזה חלום? על איזה דפים הוא מדבר?
ורבינו מתעקש: 'תביא לי את הדפים, אני צריך לעיין
בחוזה!'

הרב יהושע מנסה להתעשת: 'הרב, זה יהושע בן מאיר
מהישיבה!'. - 'כן אני יודע, איפה החוזה?', - הרב, איזה
חוזה?'

ורבינו ענה: 'החוזה הזה שכתוב בו שהקדוש ברוך הוא
יגאל אותנו כמו שאנחנו רוצים!'

בבת אחת הכל נהיה מובן. אחר כך רבינו הזמין את
הרב יהושע אליו הביתה, והם ישבו ולמדו שוב, את מה
שכבר נלמד בישיבה, ורק עכשיו הובן.

משה רבינו נמצא כבר בתוך תהליך של גאולה. השאלה
שלו, 'למה הרעתה', היא כמו אותה תמיהה שהעלה
הרב יהושע בן מאיר אל מול מאורעותיה של מלחמת
יום הכיפורים. על כך משה רבינו ננזף: הקדוש ברוך
יודע איך לגאול את עם ישראל!

לעומת זאת גדעון נמצא במצב של גלות - במצב שבו
מדין רודים בישראל. כאשר אדם מכיר בזה שהוא
במצב לא נורמלי - זו כבר התחלה של רפואה, זה כבר
פתח של תקוה - 'לך בכחך זה והושעת את ישראל!'

תובנה זו, מחזירה אותנו לרשימת עיקרי האמונה

6 יחזקאל ח"ב.

7 חבקוק ב, ג.